

Svatokopecké zvony

Zvony a cimbály představují významnou součást výbavy věží kostelů a kaplí, radnic a zámků. Ve dvacátém století se na složení zvonového mobiliáře negativně projeví válečné rekvizice v obou světových válkách, v případě Svatého Kopečka zvonový soubor zasáhla také válečná vřava samotná. V poválečné době se naopak zrodily snahy válečné ztráty nahradit. Při příležitosti obnovy zvonového inventáře je přitom třeba vycházet ze stávající zvonové výbavy a nejprve provést analýzu dochovaných zvonů. Ve věžích svatokopecké baziliky se do dnešních dnů dochovalo celkem pět kampanologických památek. Dva zvony základního souboru ulité roku 1689 vídeňským zvonařem Joachimem Grossem byly v literatuře zmiňovány již dříve, nově byl zjištěn zvon sv. Štěpána ulitý roku 1672, který byl připsán olomouckému zvonaři Pavlu Reimerovi, a dva cimbály ulité roku 1715 Jiřím Františkem Reimerem. V roce 2006 byly ke dvěma historickým zvonům v severní věži pořízeny dva nové zvony ulité firmou Rudolf Perner v Pasově, při této příležitosti byla současně pořízena nová dubová zvonová stolice.

Nejstarším zvonem svatokopecké baziliky je nově zjištěný zvon sv. Štěpána ulitý v roce 1672, který byl na základě komparace připsán olomouckému zvonaři Pavlu Reimerovi. Zvon byl donedávna považovaný za zaniklý, stejně jako dva cimbály ulité roku 1715. V seznamu chrámových zvonů pořízeném Leošem Mlčákem roku 1983 při příležitosti katalogizace zvonů olomouckého okresu byly uvedeny pouze dva zvony z roku 1689¹, všechny tři nově zjištěné kampanologické památky byly naopak uvedeny mezi zaniklými olomouckými zvony². Zvon o průměru 37,5 cm a hmotnosti cca 50 kg je zavěšen na šestiúhelné koruně zdobené lvími maskarony. Na čepci obíhá nápis vymezený linkami, z nichž horní je zdvojená, a dělený kosočtverci: R:(EVERENDISSI)MVS AC AMPL(ISS)MUS D.(OMINUS) D.(OMINUS) ALEXIUS ABBAS GRADI(CENSIS) ME FIERI FECIT (v překladu: dal zhotovit nejdůstojnější a nejvznešenější pán, pan Alexej hradištský opat). Pod dolní linkou je vymodelován visící ornament s motivem úponků vinné révy ve střídavě delších lalocích, zcela totožný ornament je použit k výzdobě čepce menšího z cimbálů visících v jižní věži svatokopecké baziliky, ulitých roku 1715 Jiřím Františkem Reimerem, který na činnost svého otce Pavla Reimera bezprostředně navázal a k výzdobě svých zvonů používal ornamentů litých do zděděných forem. Krk zvonu je členěn 9 cm vysokým reliéfem Panny Marie s Ježíškem v mandrole, a na protilehlé straně je vymodelován obdélný rám o rozměrech 17 x 9 cm z vavřínové pásky, ve kterém je ve čtyřech rádcích nápis psaný kapitálou a dělený kosočtverci: IN HONOREM / S(ANCTI) □ STEPHANI / PROTOMARTY / RIS A.(NNO) D.(OMINI) 16Z2 (v překladu: ke cti svatého Štěpána prvomučedníka v roce 1672). Umísťování nápisových legend do rámců z vavřínové pásky je pro olomouckou huť Reimerů typické, Pavel Reimer tento zdobný prvek použil např. pro zvony jím lité do Jedlové u Poličky (1688)³, Bravantice (1691), kostel Panny Marie Sněžné v Olomouci přenesený později do kostela sv. Mořice (1692); Jiří František Reimer pro zvony v Lipníku nad Bečvou (1695), Chválkovicích u Olomouce (1697) a Velké Bystřici (1699)⁴. Na přechodu k věnci obíhá pět jemných plastických linek, z nichž prostřední je zesílená. Věncem člení jemný rozvilinový ornament. Zcela identický ornament je použit také na výzdobu věnců obou cimbálů svatokopecké baziliky ulitých roku 1715, kde je navíc nahoře a dole doplněn vavřínovými pásy. Z kovolijského hlediska se jedná o reprezentativní

dílo zvonařské huti Reimerů, která se vyznačovala kvalitním kovolijským zpracováním a užitím jemných ornamentálních vzorů. Zvonařskou dílnu založil Pavel Reimer. Narodil se kolem roku 1630 v Brně, po vyučení lili zvony v Olomouci (známé z let 1657 - 1695), zemřel roku 1695⁵. Na činnost Pavla Reimera bezprostředně navázal jeho syn Jiří František, který ve své činnosti používal zděděných forem. Jeho zvony jsou doloženy od roku 1695 do r. 1726, kdy zemřel 8. ledna ve věku 59 let⁶. Z důvodu téměř shodného rukopisu zvonů pocházejících od Pavla a Jiřího Františka Reimera je třeba v případě připsání nesignovaného zvonu vycházet z doby jeho vzniku, rozhodujícím je přitom zmiňovaný rok 1695. V roce 1672, kdy byl svatokopecký zvon odlit, bylo Jiřímu Františkovi Reimerovi teprve kolem pěti let a zvon je tak možné připsat jeho otci. Zvon nechal ulít opat hradíštské kanonie premonstrátů Alexej Worstius, který nastoupil do svého úřadu v roce 1671, kdy již byly rozestavěné zdi svatokopeckého poutního chrámu.

Pořízení zvonu je tedy možné klást do doby stavby chrámu, který byl posvěcen 1. října 1679 biskupem Karlem z Lichtenštejna. Ještě před posvěcením chrámu Alexej Worstius zemřel a ve funkci ho vystřídal Norbert Želecký z Počenic, který byl opatem až do roku 1709. Za něj byly v roce 1689 pořízeny nové zvony pro svatokopecký chrám, které odlil vídeňský zvonař Joachim Gross. Zřejmě z důvodu nedostatku finančních prostředků byly zvony do severní věže pořízeny až deset let po stavbě poutního chrámu⁷, přitom velký zvon do jižní věže byl pořízen ještě až řadu let poté. Zvony byly pořízeny při příležitosti výročí deseti let od posvěcení chrámu a stejné doby setrvání opata Želeckého ve funkci. Dle kostelního inventáře z roku 1808 ulil Joachim Gross celkem čtyři zvony: sv. Josefa, sv. Jáchyma, sv. Anny a Jména Ježíš. Tři největší zvony s udávanými hmotnostmi 10 centýřů 66 liber, 6 c 12 lib. a 3 c 31 lib. tvořily základní zvonový soubor, zvon Jména Ježíšova vážící 75 liber byl používán jako sanktusový⁸. Do dnešních dnů se ze zvonů původní sestavy dochovaly zvony sv. Josefa a sv. Anny, zvon Jména Ježíš byl zrekvírován roku 1917 a zvon sv. Jáchyma byl zničen při ostřelování Svatého Kopečka za II. světové války. Podrobný popis Grossových zvonů byl již publikován⁹, přesto jej zde pro úplnost s drobnými úpravami uvádím.

Největší **zvon sv. Josefa** má v průměru věnce 128 cm, hmotnost cca 1300 kg a nárazový tón es¹+8^(pozn.10). Je zavěšen na koruně se šesti uchy zdobenými maskarony. Jeho čepec pokrývá vegetabilní ornament, dvouřádkový nápis kapitálou vymezený třemi zdvojenými plastickými linkami: R(EVERENDI)SSI MVS ET AMPL(I)SSIMVS D:(OMINVS) NORBERTVS ZIELETZKY DE POTZENITZ. LI. ABBAS GRADIC:(ENSIS) ORD:(INIS) PRAEM:(ONSTRATENSIS) IN HONOREM / : S:(ANCTI) IOSEPHI IMMACVLATAE VIRGINIS SPONSI CASTISSIMI FIERI FECIT ANNO 1689

(v překladu: dal zhotovit nejdůstojnější a nejvznešenější pan Norbert Želecký z Počenic, 51. opat hradíštského premonstrátského kláštera; ke cti svatého Josefa, Neposkvrněné Panny snoubence nejčistšího utvořen roku 1689) a vegetabilní akantový ornament ve střídavě delších lalocích. Krk zdobí 20 cm vysoký reliéf sv. Josefa Pěstouna a 18 cm vysoký znak opata Norberta Želeckého z Počenic. Na přechodu k věnci obíhají tři zdvojené plastické linky. Věncem člení jednořádkový nápis kapitálou mezi dvěma zdvojenými plastickými linkami: MIT GROSSEN FLEIS DVRCH GOTTES GNAD IOACHIM GROSS MICH GOSSEN HATT (v překladu: s velkou pílí a díky Boží milosti mě ulil Joachim Gross). Výška písma 2,5 cm.

Prostředním ze zvonů základního souboru ulitých Joachimem Grosse byl

zvon sv. **Jáchyma** o průměru 108 cm, hmotnosti cca 745 kg a nárazového tónu $ges1+(?)^{(pozn.11)}$. Na krku zvonu byl nápis: R(EVEREN)D(ISSI)MVS ET AMPL(ISSI)MVS D(OMINVS) NORBERTVS ZIELETZKY DE POTZENITZ LI. ABBAS GRADIC.(ENSIS) ORD.(INIS) PRAEM.(ONSTRATENSIS) / IN HONOREM S.(ANCTI) IOACHIMI DEI PARENTIS PATRIS S(ANCTIS)S(I)MI FIERI CURAVIT ANNO 1689 (v překladu: o obnovení se postaral nejdůstojnější a nejvznešenější pana Norbert Želecký z Počenic, 51. opat hradistského premonstrátského kláštera; ke cti sv. Jáchyma, otce Nejsvětější Bohorodičky v roce 1689). Na čepci obíhal nápis: JOACHIM GROSS HAT MICH GEGOSSEN DURCH FEUER UND HITZ BIN ICH GEFFLOSSEN (v překladu: Jáchym Gross mě přelil, ohněm a žárem byl jsem rozlity). Vedle nápisů byl zřejmě součástí výzdoby zvonu také reliéf sv. Jáchyma a znak opata Norberta Želeckého z Počenic, jak analogicky vyplývá z výzdoby dvou dochovaných zvonů¹². Zvon byl poničen 6. května 1945 a po válce roztaven.

V pořadí třetí dle velikosti byl Grossem ulit zvon sv. **Anny** o průměru 85,5 cm, hmotnosti cca 380 kg a nárazového tónu hes^1+7 . Zvon je zavěšen na koruně se šesti hladkými uchy. Jeho čepce pokrývá vegetabilní ornament, dvouřádkový nápis kapitálou vymezený třemi zdvojenými plastickými linkami: R(EVEREN)D(ISSI)MVS ET AMPL(ISSI)MVS D(OMINVS) NORBERTVS ZIELETZKY DE POTZENITZ LI: ABBAS GRADIC:(ENSIS) / ORD:(INIS) PREM:(ONSTRATENSIS) IN HONOREM S(ANCTAE): ANNAE DEI PARE(NTIS) VIRGINIS SACRATISSIMAE GENITRICIS FIERI FECIT (v překladu: dal zhotovit nejdůstojnější a nejvznešenější pan Norbert Želecký z Počenic, 51. opat hradistského premonstrátského kláštera ke cti svaté Anny, matky Rodičky Boží Nejsvětější) a vegetabilní akantový ornament ve střídavě delších lalocích. Krk zdobí 17 cm vysoký reliéf sv. Anny s Pannou Marií a 13 cm vysoký znak hradistského opata Norberta Želeckého z Počenic. Na přechodu k věnci obíhají tři zdvojené plastické linky. Věncem člení jednořádkový nápis kapitálou mezi dvěma zdvojenými plastickými linkami: + IOACHIM GROSS GOSS MICH ANNO 1689 (v překladu: ulil mě Joachim Gross roku 1689). Výška písma 2,5-3 cm.

Nejmenší ze zvonů odlitých roku 1689 byl zasvěcen **Jménu Ježíš**. Zvon se používal jako sanktusový, vážil 75 liber a nesl nápis: IN HONOREM S(ANCTI)S(SI)MI NOMINIS IESU ANNO 1689 (v překladu: ke cti Nejsvětějšího Ježíšova jména v roce 1689). Zvon byl rekvírován za první světové války při druhé vlně záborů zvonů dne 12. listopadu 1917.

Svatokopeckými zvony je vídeňský zvonař Joachim Gross na území Moravy zastoupen zcela ojediněle. Dochovaly se od něj zvony lité v letech 1667 - 1693 především pro kostely v Dolním Rakousku¹³. Přidělení zakázky na ulití zvonů pro svatokopecký chrám cizímu zvonaři bylo zřejmě záležitostí osobních styků představitelů premonstrátské kanonie, obdobným způsobem zřejmě dostal v roce 1700 zakázku na odlití nového velkolepého zvonového souboru pro kostel kláštera Hradisko brněnský zvonař Jan Křtitel Mellack¹⁴.

Roku 1705 nechal opat Norbert pořídit také velký zvon Panny Marie, který zabíral celé zvonové patro jižní věže. V roce 1714 však musel být zvon přelit, jak bylo uvedeno na samotném jeho nápisu. Zvon přelil Jiří František Reimer, který byl zřejmě autorem také původního zvonu.

Zvon **Panny Marie** měřil v průměru 180 cm a dle pramenů vážil 45 centýrů 35 liber, při rekvizici roku 1916 byla zjištěna hmotnost 2450 kg. Zdobil jej latinsky psaný nápis s chronogramem: AB INFESTANTIBUS NOS PESTE FAME BELLO

ET CAETERIS ADVERSIS TVERE NOS DEIPARA VIRGO COLLI PRAEMONSTRATI PATRONA R(EVERENDISSI)MO PERILLUSTRI(SSIMO) AC AMPLISSIMO D(OMI)NO GRADICENSI ABBATE BENEDICTO BOENISCH ORDINANTE HONORE DEIPARE EXPOSCENTE NOVITER REFVNDOR A GEORGIO FRANCISCO REIMER, který v překladu znamená: Panno Bohorodičko, patronko Premonstrátů, opatruj a ochraňuj nás před nebezpečím moru, hladu a války a před dalším neštěstím; za nejvznešenějšího, nejjasnějšího a nej důstojnějšího pana hradistického opata Benedikta Boenische; jako poklonu Bohorodičce znovu přelil Jiří František Reimer. Chronogram dává trojnásobný letopočet 1714¹⁵. Datace zvonu do roku 1714 je možná také na základě doby působení opata hradištské kanonie Benedikta Bönische, který svou funkci zastával v letech 1714 - 1721. Zvon byl zničen při rekvizici v období první světové války.

V roce 1715, rok po odlití velkého zvonu pro svatokopecký poutní chrám, dostal Jiří František Reimer zakázku na odlití dvou cimbálů pro věžní hodiny. Ty překvaly obě válečné rekvizice i ostřelování a následný požár chrámu, donedávna byly v odborné literatuře považovány za zaniklé.

Větší cimbál měří v průměru 96 cm a je zavěšen na čepu. Na vrcholu čepce obíhá nápis psaný kapitálou vymezený nahoře třemi a dole jednou plastickou linkou, uvozený vegetabilním ornamentem a dělený kosočtverci: FRANCISCVS REIMER FECIT OLOMVCY □ ANNO □ 1715 (v překladu zní: zhotovil František Reimer v Olomouci roku 1715). Výška písma 2 cm. Pod dolní linkou je vymodelován rozvilinový pás. Krk zvonu člení třířádkový nápis s chronogramem: ANNO / DES / EVIENTE LIBITINA / PESTIFERA OLOMVCECENSIS (v překladu zní: když v Olomouci morem zuřila Libitina¹⁶). Výška písma prvního slova a chronogramu 2, ostatní písmena 1,5 cm, chronogram udává letopočet 1715. Na přechodu k věnci obíhá celkem sedm jemných plastických linek, z nichž prostřední je ztrojená. Věncel člení jemně provedený ornamentální pás, shora dolů s motivem vavřínového pásu, rozvilin a vavřínového pásu.

Obdobná výzdoba je také na **menším z cimbálů** měřícím v průměru 65 cm. Cimbál je zavěšen na čepu, na vrcholu čepce obíhá nápis psaný kapitálou vymezený nahoře třemi a dole jednou plastickou linkou, uvozený rozvilinovým ornamentem a dělený kosočtverci: FRANCISCVS REIMER FECIT OLOMVCY □ ANNO □ 1715. Výška písma 1,8 cm. Pod dolní linkou je vymodelován visící ornament s motivem úponků vinné révy ve střídavě delších lalocích. Krk cimbálu je hladký, na přechodu k věnci obíhá celkem sedm plastických linek, z nichž prostřední je ztrojená. Věncel člení jemně provedený ornamentální pás s motivem rozvilin nahoře a dole vymezený vavřínovými pásy.

Z hlediska srovnání s dalšími díly produkce olomoucké zvonařské hutě Reimerů je možné prohlásit, že se jedná o reprezentativní vzorky charakterizované detailním precizním kovolijským zpracováním a jemnou modelací reliéfů. S užitím jemných plastických linek pro zvýraznění přechodu krku k věnci a zdobením věnce rozvilinovým ornamentem nahoře a dole doplněným vavřínovými pásy se setkáváme také na dalších zvonech Reimerovské provenience. Zmíněné cimbály se tak řadí mezi kvalitní kampanologické památky, jejich hodnota navíc spočívá také v tom, že se jedná o jediné známé cimbály, v dosavadních soupisech byly zmiňované pouze zvony¹⁷. Navíc se cimbály uchovaly oba dva, což umožňuje další analýzy. Z poměru průměrů cimbálů k sobě navzájem (65 cm : 95 cm = 2:3), který odpovídá hudebnímu intervalovému poměru kvinty, je možné vyčíst výpověď o akustickém záměru jejich tvůrce umožněném uplatněním zvonového řádu a vytvořeného profilu žebra cimbálu.

Ve složení zvonové sestavy se negativně projevíly obě světové války. Pro vyjmutí zvonů z rekvizičních seznamů v první světové válce bylo duchovní správou vyvinuto velké úsilí. Zvon Panny Marie se však nepodařilo zachránit, dne 12. listopadu 1916 zněl jeho hlas krajem naposled. V následujících dnech jej vojáci odvěsili, uložili na trámy a postupně posunuli k oknu věže. Dlažební plotny pod věží byly odstraněny, na hliněnou plochu nakladena metrová vrstva chvojí a zvon byl z věže vyhozen. Zvon nazývaný „chlouba Svatého Kopečka“ byl odvezen 17. listopadu 1916¹⁸. O rok později, 12. listopadu 1917, byl rekvírován zvon Jména Ježíš. V období první světové války byl zrekvírován zřejmě také zvon vážící 50 kg pořízený roku 1903, používaný zřejmě jako sanktusový či umíráček. V období druhé světové války byly historické zvony a cimbály z rekvizice vyjmuty, zvonový inventář však utrpěl samotnou válečnou vřavou. Dne 6. května 1945 shořela následkem ostřelování chrámu jižní věž, ve které byla v té době prázdná zvonová stolice po zvonu Maria. Severní věž byla také těžce poškozena, při ostřelování byl rozbit zvon sv. Jáchyma a poničena zvonová stolice, zvon sv. Josefa byl poškozen na plášti. Jako zázrakem však zůstaly ostatní zvony i cimbály bez újmy¹⁹. Ještě v roce 1945 bylo rozebrána poničená dubová zvonová stolice v severní věži (18. 12. 1945) a následující den byl z věže spuštěn také rozbitý zvon sv. Jáchyma. Ve zvonovém patře opatřeném při rekonstrukci železobetonovou podlahou byla nainstalována ocelová zvonová stolice, poprvé od války se zvony rozezněly 25. května 1947²⁰. Zvon sv. Jáchyma byl po sejmutí z věže převezen do zvonařské dílny Rudolfa Manouška v Brně ke svaření. Poslední zpráva o zvonu pochází z roku 1948 a týká se skutečnosti, že u svařeného zvonu nevyšlo žádané ladění²¹. Zde stopy zvonu končí a patrně v souvislosti se zestátněním Manouškovy firmy zůstal záměr nedokončen. Obnova zvonového souboru tak byla realizována až více než půl století po konci druhé světové války, iniciativu o obnovu zvonového souboru projevila Matice svatokopecká. Pro navržení optimálního řešení bylo potřeba provést důkladnou analýzu stávajících zvonů a zhodnotit záměry tvůrců původní zvonové sestavy.

Z hlediska zhodnocení původního barokního hudebního záměru zvonové dispozice dnes můžeme vycházet z archivních materiálů i analýzy dochovaných zvonů. Základním intervalem mezi dochovanými zvony sv. Josefa a sv. Anny je čistá kvinta, spolu s nedochovaným prostředním zvonem byly zvony odlity v mollovém kvintakordu (es^1 - ges^1 - hes^1), přičemž základní tóny byly zvýšeny o cca 8 šestnáctin půltónu. Otázkou zůstává ladění velkého zvonu Panny Marie, který souzvuk dotvářel. Z archivních pramenů je známa hmotnost velkého zvonu i jeho průměr, pro alespoň přibližné určení ladění by však bylo potřeba znát také typ použitého zvonového žebra.

Nové zvony byly navrženy tak, aby předně nahradily zničený zvon sv. Jáchyma a doplnily stávající zvonový interval, současně byl soubor obohacen také o další zvon ladění as^1 . Při volbě zasvěcení zvonů vycházeli členové Matice svatokopecké z dříve použitých jmen, přitom roli původního zvonu sv. Jáchyma v obnoveném souboru přebíral zvon zasvěcený Panně Marii (větší z nových zvonů) a druhý nově doplněný zvon do souboru byl zasvěcen sv. Jáchymovi. Ideově tak nový zvonový soubor navazuje na původní zvonovou sestavu, především z důvodů vysokých nákladů v případě obnovy původního zvonu Panny Marie v původních velikostních proporcích bylo zvoleno relativně méně náročné řešení. Zasvěcení původních zvonů Panně Marii a příslušníkům její rodiny mělo jasně směřovanou ideu, která byla při obnově zvonového inventáře respektována, inspirací byly také původní texty uvedené na zvonech. V souvislosti s obnovou souboru byla

ve věži zbudována nová dubová zvonová stolice, která nahradila provizorní ocelovou, a historické zvony byly vybaveny dubovými hlavami. Dva nové zvony byly odlity 12. května 2006 zvonařskou dílnou Rudolf Perner v Pasově a 20. srpna 2006 požehnány strahovským opatem P. Michaellem Pojezdným OPraem.

Větší ze zvonů **sv. Maria** o váze 816 kg, průměru 106,5 cm a ladění ges^{1+10} zvonového žebra HDMS je zavěšen na šestiramenné hvězdčovitě koruně. Na čepci zvonu obíhá latinský nápis psaný kapitálou SUB TUUM PRAESIDIUM CONFUGIMUS, SANCTA DEI GENETRIX, REGINA MORAVIE! (v překladu: pod ochranu Tvou se utíkáme, svatá Boží Rodičko, Královno Moravy!). Krk zvonu člení vystouplý reliéf Panny Marie od Ak. soch. René Tikala a na protilehlé straně znak zvonařské dílny. Na přechodu k věnci obíhá nápis DONATUM SODALITATE MONTIS SACRI - ANNO MMVI, připomínající aktivity Marice svatokopecké a rok pořízení zvonu 2006.

Menší ze zvonů **sv. Jáchym** o váze 606 kg, průměru 95,7 cm a ladění as^{1+7} zvonového žebra HDMS je zavěšen na šestiramenné hvězdčovitě koruně. Na čepci zvonu obíhá nápis psaný kapitálou: SANCTE IOACHIM, PARENS DEIPARA-E, ORA PRO NOBIS! (v překladu: Svatý Jáchyme, otče Bohorodičky, oroduj za nás!). Krk zvonu zdobí vystouplý reliéf sv. Jáchyma od Ak. soch. René Tikala a na protilehlé straně znak zvonařské dílny. Přechod k věnci je zdoben nápisem: DONATUM SODALITATE MONTIS SACRI - ANNO MMVI.

Svatokopecká bazilika tak v dnešní době disponuje unikátním zvonovým inventářem tvořeným pěti barokními kampanologickými památkami a dvěma novými zvony, které mají předpoklady pro uplatnění souzvuku s historickými zvony původního zvonového souboru.

Za pomoc při poznávání historie zvonů svatokopecké baziliky autor děkuje duchovní správě poutního místa a členům Matice svatokopecké panu Bohuslavu Smejkalovi a paní JUDr. Zoře Krejčí.

František John

Prameny a literatura:

Farní kronika od roku 1874.

Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, fond Arcibiskupské konzistoře Olomouc, Inventáře far. Inventář fary a kostela na Svatém Kopečku z roku 1808, karton 8308.

Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, fond ACO. Výkaz zvonů ACO, karton 4740.

Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, Pozůstalost Dr. Nevěřila, inv. č. 98, karton 7, 1917.

Indra, B. Zvonaři v Olomouci od poloviny 17. do 2. poloviny 19. století. *Časopis slezského musea-B.* 1978, no. 27, s. 145-160

Indra, B. Zvony cizích zvonařů na severní Moravě a ve Slezsku od poloviny 17. do konce 19. století. *Časopis slezského musea-B.* 1979, č. 28, s. 153-167.

Konečný, S. *Zvony v Poličce a na Poličsku*. Polička, 1999.

Mlčák, L. *Zvony olomouckého okresu*. Olomouc, 1986.

Mlčák, L. et Mlčáková, K.: Náписы на заниклых олмоуцкых звонех. *Зпрáвы Влástивěднѣго музеа в Оломоуци*. 2000, č. 280, s. 53-75.

Mlčák, L. et Šrámek, P. K činnosti vídeňských zvonařů na severní Moravě v 17. a 18. století. *Vlástivědny věstník moravský*. 1979, s. 61-63.

Mlčák, L. et Šrámek, P. Olomoučtí zvonaři druhé poloviny 17. a první poloviny 18. století. *Vlástivědny věstník moravský*. 1983, s. 302-313.

Smejkal, B. *Pohledy do historie Svatého Kopečka*. Olomouc, 2001. 154 s.

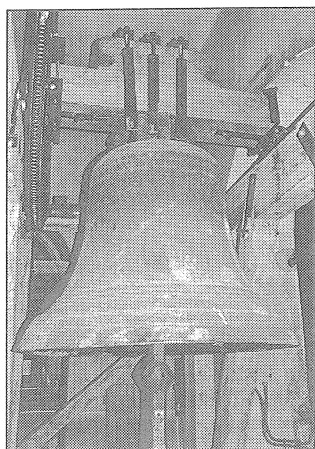
Tiray, J. *Telecký okres*. Musejní spolek v Brně, 1913, 456 s.

Poznámky:

1 Mlčák, Leoš. 1986: *Zvony olomouckého okresu*. Olomouc, 1986. str. 103-4.

2 Mlčák, L. et Mlčáková, K. 2000: Náписы на заниклых олмоуцкых звонех. *Зпрáвы Влástивěднѣго*

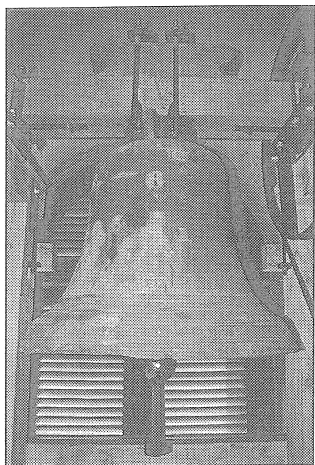
- muzea v Olomouci. 2000, č. 280, s. 71. Autoři také předběžně předpokládají Reimerovo autorství zvonu z 1672; v článku jsou uvedeny překlady latinských nápisů na zvonech, ze kterých čerpá také tento příspěvek. Mylně je zde uvedeno, že oba cimbály spolu se zvonek z roku 1672 a zvonek sv. Jáchyma z roku 1689 byly zrekvírovány za II. světové války.
- 3 Popis zvonu viz Konečný, S. 1999: *Zvony v Poličce a na Poličsku*. Polička, 1999.
 - 4 Katalogový popis zvonů viz Mlčák, L. et Šrámek, P. 1983: Olomoučtí zvonáři druhé poloviny 17. a první poloviny 18. století. *Vlastivědný věstník moravský*. 1983, s. 302-313; též viz Mlčák, L. 1986: (op.cit.).
 - 5 Indra, B. 1978: Zvonáři v Olomouci od poloviny 17. do 2. poloviny 19. století. *Časopis slezského musea-B*. 1978, no. 27, s. 148.
 - 6 Indra, B. 1978: (op.cit.), s. 149.; zhodnocení produkce dílny viz Mlčák, L. et Šrámek, P. 1983: (op.cit.).
 - 7 Část nápis uvedenou na věnci zvonu sv. Jáchyma ulitého v roce 1689 „DURCH FEUER UND HITZ BIN ICH GEFFLOSSEN“ by bylo možné interpretovat jako informaci o tom, že původní zvon se roztavil při požáru, tedy že zvony byly pro chrám pořízeny již dříve. Pravděpodobněji se však bude vztahovat spíše na tavbu zvonu.
 - 8 Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, fond ACO. Inventář fary a kostela z roku 1808, karton 8308.
 - 9 Mlčák, L. et Šrámek, P. 1979: K činnosti vídeňských zvonářů na severní Moravě v 17. a 18. století. *Vlastivědný věstník moravský*. 1979, s. 61-63; Mlčák, L. 1983: (op.cit.), str. 25-26; Mlčák, L. et Mlčáková, K. 2000: Nápis na zaniklých olomouckých zvonech. *Zprávy Vlastivědného muzea v Olomouci*. 2000, č. 280, s. 53-75.
 - 10 Odchyly od základního ladění jsou uváděny v šestnáctinách půltónu, základní ladění $a^1 = 435$ HZ.
 - 11 V soupisu z roku 1942 je uváděn nárazový tón g_1 , který však byl zcela jistě snížen o cca 8 šestnáctin půltónu, stejně jako bylo zvukovou expertizou zjištěno snížení u dvou zbývajících zvonů, u kterých bylo dříve uváděno ladění e_1 - sv. Josef a h_1 - sv. Anna; celkový akord tedy byl $e_1-g_1-h_1$.
 - 12 Popis zvonu viz: Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, fond ACO. Inventář fary a kostela z roku 1808, karton 8308; Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, Pozůstalost Dr. Nevěřila, inv. č. 98, karton 7, 1917.
 - 13 Na Moravu lili také roku 1665 zvon pro filiální kostel Jména Ježíš v Telči. Tiray, J. *Telecký okres*. Musejní spolek v Brně, 1913, s. 128; Indra, B. Zvony cizích zvonářů na severní Moravě a ve Slezsku od poloviny 17. do konce 19. století. *Časopis slezského musea-B*. 1979, č. 28.
 - 14 Zvony Panny Marie, sv. Štěpána, sv. Norberta a sv. Augustina pověstně svým nádherným souzvukem byly po zrušení kláštera přemístěny roku 1792 do Dubu nad Moravou, odkud však byly později zrekvírovány.
 - 15 Indra, B. 1979: (op.cit.) uvádí, že zvon pro Kopeček do Olomouce lili František Reimer roku 1705 a byl přelit roku 1744.
 - 16 Libitina je staroitalská bohyně smrti a pohřbívání
 - 17 Mlčák, L. et Šrámek, P. 1983: (op.cit.).
 - 18 Smejkal, B. 2001: *Pohledy do historie Svatého Kopečka*. Olomouc, 2001. s. 41.
 - 19 Smejkal, B. 2001: (op.cit.) s. 75.
 - 20 Smejkal, B. 2001: (op.cit.) s. 78-79.
 - 21 Smejkal, B. 2001: (op.cit.) s. 86.

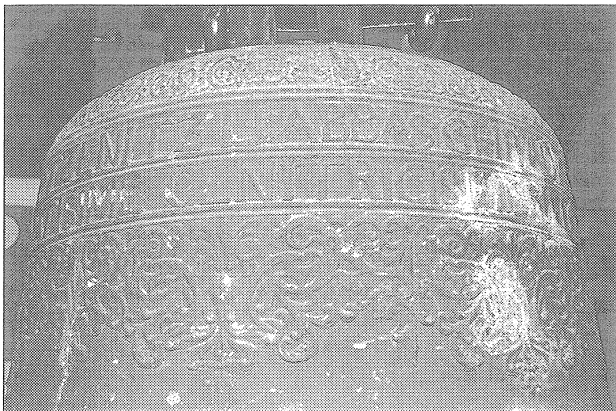
Zvon sv. Josefa z roku 1689.

Detail čepce zvonu sv. Josefa.

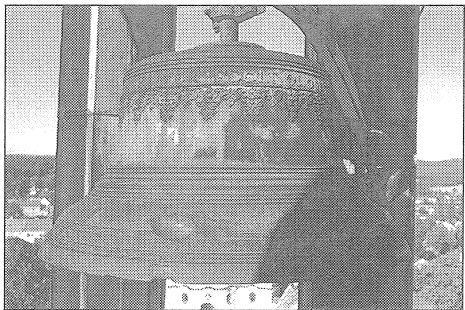
Zvon sv. Anny z roku 1689.

Detail čepce zvonu sv. Anny.

Větší cimbál z roku 1715.

Menší cimbál z roku 1715.